

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

Методичні рекомендації
до самостійної роботи студентів
спеціальності 071 "Облік і оподаткування"
першого (бакалаврського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

УДК 336.22:33.021(07.034)

П44

Укладачі: Ю. Б. Іванов
О. В. Ревенко

Затверджено на засіданні кафедри митної справи та оподаткування.
Протокол № 11 від 06.03.2019 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Податкова політика [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до самостійної роботи студентів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" першого (бакалаврського) рівня / уклад. Ю. Б. Іванов, О. В. Ревенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 45 с.

Подано основні питання, що необхідно самостійно розглянути та висвітлити в межах кожної теми навчальної дисципліни, ситуаційні завдання для самостійного виконання, тестові завдання, а також контрольні запитання для самодіагностики. Наведено практичні завдання та методичні рекомендації щодо їх самостійного виконання студентами.

Рекомендовано для студентів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 336.22:33.021(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2019

Вступ

Податки є необхідною ланкою економічних відносин в суспільстві з моменту виникнення державності, а податкова політика – одним із найважливіших державних важелів регулювання економіки і виникаючих в ній тенденцій. У країнах із ринковою економікою податки є основним джерелом формування державного бюджету, завдяки чому фінансуються державні і соціальні програми, які забезпечують існування і функціонування самої держави. Крім фіскальної функції, податкова політика використовується для економічного впливу держави на суспільне виробництво, його динаміку і структуру, стан і напрям науково-технічного прогресу, обсяги і якість споживання і значною мірою взаємодіє із соціальною політикою держави. Застосування податків забезпечує взаємозв'язок загальнодержавних інтересів з комерційними інтересами суб'єктів господарювання. Держава, використовуючи податкову політику, може не тільки впливати на економічні та соціальні процеси, а й певною мірою нівелювати вплив існуючих негативних проявів ринку.

Проблема формування і реалізації ефективної податкової політики залишається однією з найактуальніших у процесі становлення ринкових відносин та інтегрування української економіки у міжнародний ринок. Тому навчальна дисципліна "Податкова політика" є важливою для підготовки фахівців у галузі оподаткування.

Навчальна дисципліна "Податкова політика" є вибірковою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки бакалаврів спеціальності 071 "Облік і оподаткування". Вона є невід'ємною частиною циклу економічних дисциплін, необхідних робітникам бухгалтерських та податкових підрозділів підприємств незалежно від форми власності та організаційно-правової форми господарювання. Навчальна дисципліна орієнтує студентів на практичну діяльність в бюджетно-податковій сфері державного управління, що сприятиме формуванню нової генерації економістів-фахівців, здатних вирішувати складні макроекономічні проблеми в трансформаційній економіці України.

Мета дисципліни – надання студентам системи теоретичних знань, формування необхідних практичних навичок та вмінь щодо користування отриманими знаннями з питань реалізації податкової політики в професійній діяльності.

Для досягнення мети поставлені такі **основні завдання:**

осмислення сучасних проблем податкової політики і підходів до її формування;

дослідження взаємозв'язку податкової політики з макроекономічними процесами в ринковій економіці;

вивчення фіскального механізму податкової політики та теоретичних основ податкового регулювання;

осмислення значення податкової політики держави в контексті світового розвитку;

вивчення організації податкової роботи та адміністрування податків;

виявлення основних глобалізаційних тенденцій оподаткування та сучасних проблемних аспектів податкового реформування в зарубіжних країнах.

Об'єктом навчальної дисципліни є процес формування та реалізації податкової політики.

Предметом навчальної дисципліни є вивчення теоретичних основ, концепцій та інструментів податкової політики, підходів і критеріїв її обґрунтування та оцінювання.

Пререквізити: з метою найкращого засвоєння навчального матеріалу дисципліни студенти повинні до його початку опанувати знання і навички в галузі загальної економічної теорії, макро- і мікроекономіки, менеджменту, маркетингу, регіональної соціально-економічної політики, економічного аналізу, отримані при вивченні фундаментальних економічних дисциплін "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Економіка підприємства", "Менеджмент", "Податкова система".

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять і виконуючи практичні завдання. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі ці види занять розроблені відповідно вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

основні законодавчі та нормативні акти, якими регламентується податкова політика;

теоретичні основи податкової політики;

сутність податкової політики, її різновиди та цілі;

макроекономічні аспекти податкової політики;
особливості застосування інструментів податкової політики держави;
соціальні аспекти фіскальної політики;
основні тенденції побудови й розвитку податкових систем економічно розвинених країн світу;
основні властивості прямого та непрямого оподаткування;
основи організації податкової роботи та адміністрування податків;
перспективи податкової політики в контексті світового розвитку;
ВМІТИ:
використовувати основні законодавчі та нормативні акти, які регламентують податкову політику;
виявляти переваги та недоліки основних принципів податкової політики держави;
керувати раціональним рівнем податкового навантаження;
аналізувати тенденції розвитку податкової політики розвинених країн світу;
виявляти можливість адаптації до вітчизняних умов запозичень із світової практики оподаткування.

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 50 % (60 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (120 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС містить: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних і семінарських занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; пошук (підбір)

та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю; систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами.

Робочою програмою навчальної дисципліни передбачено такі види самостійної роботи:

підготовка до семінарських та практичних занять, що полягає в опрацюванні лекційного матеріалу, підготовці доповідей та повідомлень за проблемною тематикою;

підготовка до поточного та підсумкового контролю знань, що полягає в опрацюванні контрольних запитань, питань для самодіагностики, вирішенні ситуаційних та розрахункових завдань з урахуванням методичних рекомендацій;

самостійне опрацювання теоретичного матеріалу за зазначеною тематикою;

самостійне виконання практичних завдань з урахуванням методичних рекомендацій.

Методичні рекомендації до самостійної роботи

Змістовий модуль 1

Теоретико-методологічні основи податкової політики

Тема 1. Соціально-економічний зміст податкової політики

Компетентності, яких мають набути студенти після вивчення теми: знати об'єктивні передумови виникнення податкової політики в системі державного регулювання економіки формулювати поняття "податкова політика", розрізняти рівні її деталізації; характеризувати цілі та завдання податкової політики; визначати місце податкової політики в сукупності інших видів державної політики.

Запитання для самостійного опрацювання за темою 1

1. Охарактеризуйте підходи, що розрізняються в трактуванні поняття "податкова політика".
2. Які є рівні сприйняття податкової політики? Наведіть їх основну мету, суб'єктів і об'єкт.
3. Визначте поняття "податкова система", "оподаткування" та "податкова політика".
4. Назвіть цілі державної податкової політики.
5. Чи можна диференціювати цілі державної податкової політики на основну та другорядні?
6. Визначте місце податкової політики в сукупності інших видів державних політик.
7. Охарактеризуйте основні концепції (моделі) державного регулювання економіки.
8. Яку роль відіграє податкова політика в системі державного регулювання економіки?

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 1

1. Зміст вузькоспрямованого підходу до розкриття поняття "податкова політика" відрізняється:
 - а) обмеженням сфери застосування податкової політики виключно областю податків;
 - б) обмеженням сфери застосування податкової політики виключно областю податкових пільг;
 - в) виділенням функціональних можливостей і економічної сутності податків;
 - г) зазначенням тільки системи поточних цілей реалізації податкової політики.
2. Функціонально-цільовий підхід до поняття "податкова політика" відрізняється:
 - а) обмеженням сфери застосування податкової політики виключно областю податків;
 - б) обмеженням сфери застосування податкової політики виключно областю податкових пільг;

в) виокремленням функціональних можливостей реалізації регіональної податкової політики;

г) виділенням функціональних можливостей і (або) економічної сутності податків, зазначенням системи поточних цілей реалізації податкової політики.

3. Специфіка стратегічно-орієнтованого підходу до поняття "податкова політика" полягає у:

а) виокремленні цільових стратегічних орієнтирів і (або) рамкових обмежень податкової політики;

г) виділенням функціональних можливостей і (або) економічної сутності податків, зазначенням поточних цілей податкової політики.

б) обмеженні сфери застосування податкової політики областю податкових пільг та міжнародної податкової конкуренції.

4. До якого підходу може бути віднесене наступне визначення: "Податкова політика – комплекс заходів в області податків, спрямованих на досягнення будь-яких цілей":

а) системного;

б) процесного;

в) ситуаційного;

г) функціонально-цільового?

5. До завдань мезорівня, що можуть бути вирішені за допомогою податкового регулювання, належать:

а) формування середнього класу;

б) раціоналізація галузевої структури економіки;

в) прискорений розвиток депресивних регіонів;

г) вплив на темпи інфляційних процесів;

д) створення умов для розвитку конкурентного середовища на локальних ринках;

е) правильна відповідь а, б, в;

є) правильна відповідь в, д;

з) правильна відповідь а, г, д.

6. Якого типу податкова політика буде у країні, якщо уряд свідомо вносить зміни у доходи та витрати бюджету:

а) недискреційна;

б) дискреційна;

в) помірна;

г) соціально-орієнтована?

7. Корпоративна податкова політика – це діяльність:

а) органів державної влади та місцевого самоврядування щодо вдосконалення податкової системи країни з метою сталого забезпечення дохідної частини всіх рівнів бюджетної системи та досягнення інших соціально-економічних ефектів;

б) органів урядів різних країн щодо вдосконалення та певної уніфікації податкових систем країн із метою сталого фінансового забезпечення всіх рівнів бюджетної системи, усунення подвійного оподаткування та досягнення певних соціальних ефектів;

в) економічних агентів із використання законодавчо встановлених варіативних способів податкового планування з метою мінімізації своїх податкових зобов'язань і досягнення власних ефектів.

Література для самостійної роботи за темою 1

Основна: [2, с. 13 – 24; 3, с. 20 – 31; 5, с. 17 – 21]; додаткова: [10, с. 31 – 36; 13, с. 47 – 50].

Тема 2. Наукова парадигма податкової політики

Компетентності, яких мають набути студенти після вивчення теми: визначати основні принципи сучасної податкової політики; формулювати поняття "ефективна податкова політика" і "справедлива податкова політика"; наводити основні критерії ефективності податкової політики; характеризувати підходи до визначення податкового навантаження.

Запитання для самостійного опрацювання за темою 2

1. Визначте поняття "принцип" та охарактеризуйте існуючі підходи до ідентифікації різних груп принципів.

2. Розмежуйте та сформулюйте принципи податкової політики, принципи побудови податкової системи, принципи оподаткування.

3. Визначте поняття "ефективна податкова політика" та наведіть вимоги, яким повинна відповідати ефективна податкова політика.

4. У чому полягає сутність ефекту доходу і ефекту заміщення?

5. Що розуміють під поняттям "додаткове (надлишкове) навантаження"?

6. Сформулюйте вимоги, яким повинна відповідати ефективна податкова політика, що дозволить мінімізувати "провали ринку".
7. Визначте поняття "справедлива податкова політика".
8. У чому полягає сутність принципів горизонтальної і вертикальної рівності?
9. Назвіть критерії ефективної і справедливої податкової політики.
10. Охарактеризуйте ефективність і справедливість як: конкуруючі принципи; як взаємозалежні принципи; як індіферентні принципи.
11. Визначте поняття "податкове навантаження".
12. У чому полягає різниця між номінальними (нарахованими) і реальними (фактичними) показниками податкового тягаря?
13. Як розраховується податковий коефіцієнт?

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 2

1. Побудувати податкову систему – це:
 - а) обґрунтувати принципову конструкцію елементів (підсистем), які складають цю систему, і реалізувати її на практиці, а також сформувати системні взаємодії між цими елементами;
 - б) визначити основні характеристики політики у сфері оподаткування, її цілі, засоби і способи їх досягнення, напрями діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування з вдосконалення податкової системи країни;
 - в) ухвалити низку нормативно-правових актів щодо податкового регулювання соціально-економічних процесів у певній країні.
2. Принципи податкової політики – це:
 - а) вихідні правила та процедури визначення програмних документів концептуального характеру та регулярними змістовними документами тактичного характеру, що мають нормативно-правовий характер та обов'язкову силу для органів виконавчої влади у сфері оподаткування;
 - б) основоположні ідеї, вихідні правила та положення, що застосовуються в процесі обґрунтування принципової конструкції елементів податкової системи;
 - в) основоположні ідеї, вихідні правила та положення, що застосовуються в процесі визначення основних характеристик податкової політики, вибору цілей, засобів і способів їх досягнення.

3. Концепція (доктрина) податкової політики – це:

а) сукупність поточних цілей податкової політики та способів вирішення коротко- і середньострокових завдань, пов'язаних з управлінням податковою системою, вдосконаленням окремих її елементів у руслі виробленої стратегії;

б) сукупність основоположних перспективних цілей податкової політики і принципів способів вирішення довгострокових завдань, пов'язаних із побудовою або реформуванням податкової системи країни в руслі виробленої концепції;

в) принципова система поглядів на архітектуру побудови податкової системи країни, на напрям її вдосконалення та (або) реформування.

4. Стратегія податкової політики – це:

а) сукупність поточних цілей податкової політики та способів вирішення коротко- і середньострокових завдань, пов'язаних з управлінням податковою системою, вдосконаленням окремих її елементів у руслі виробленої стратегії;

б) сукупність основоположних перспективних цілей податкової політики і принципів способів вирішення довгострокових завдань, пов'язаних із побудовою або реформуванням податкової системи країни в руслі виробленої концепції;

в) принципова система поглядів на архітектуру побудови податкової системи країни, на напрям її вдосконалення та (або) реформування.

5. Під час розроблення тактики податкової політики мова йтиме про:

а) реформування податкової політики країни в разі її вступу до інтеграційного об'єднання;

б) поточні цілі та способів вирішення коротко- і середньострокових завдань, пов'язаних з управлінням податковою системою, вдосконаленням окремих її елементів;

в) архітектуру побудови податкової системи країни, на напрям її вдосконалення та (або) реформування;

г) перспективні цілі і принципів способи вирішення довгострокових завдань, пов'язаних із побудовою або реформуванням податкової системи країни.

6. Зменшення податкового навантаження сприятиме:

а) прискоренню інфляційних процесів;

б) залученню інвестицій;

- в) збільшенню профіциту бюджету;
- г) пожвавленню економічної кон'юнктури;
- д) правильна відповідь а, б;
- е) правильна відповідь а, в;
- є) правильна відповідь б, г.

7. На макрорівні податкове навантаження (тиск) визначається як:

- а) частка податкових надходжень у бюджет у ВВП;
- б) частка податкових надходжень у бюджет у чистому доході;
- в) співвідношення податкових надходжень від прямих та загальнодержавних податків і зборів;
- г) частка податкових виплат підприємства в загальній сумі прибутку чи обсязі реалізації.

8. На мікрорівні податкове навантаження визначається як:

- а) частка податкових надходжень у бюджет у ВВП;
- б) частка податкових надходжень в бюджет у чистому доході;
- в) співвідношення податкових надходжень від прямих та загальнодержавних податків і зборів;
- г) частка податкових виплат підприємства в загальній сумі прибутку чи обсязі реалізації;
- д) частка податкових виплат підприємства в загальній сумі витрат.

Література для самостійної роботи за темою 2

Основна: [1, с. 20 – 28; 2, с. 145 – 157; 5, с. 14 – 23]; додаткова: [10, с. 8 – 19; 13, с. 18 – 23].

Тема 3. Інституціональне забезпечення формування та реалізації податкової політики

Компетентності, яких мають набути студенти після вивчення теми: характеризувати сутність податку у рамках інституціональної парадигми; формулювати визначення поняття "суспільні блага" та їх власливості; знати типи відношення між формальними і неформальними інститутами податку; наводити приклади шляхів зниження транзакційних витрат оподаткування; аналізувати проблеми модернізації системи контролюючих органів в сфері оподаткування.

Запитання для самостійного опрацювання за темою 3

1. Охарактеризуйте основні положення інституціонального напрямку економічної теорії.
2. Розкрийте сутність поняття "суспільні блага".
3. Що означають поняття "формальні інститути податку" і "неформальні інститути податку"?
4. Виділіть типи відношення між формальними і неформальними інститутами.
5. Як ви розумієте поняття "трансакційні витрати оподаткування"? Наведіть приклади.
6. Розкрийте класифікацію податкових реформ за своїм змістом: системні і структурні.
7. Розкрийте класифікацію податкових реформ за цілями проведення: багатоцільові та обмежено цільові.
8. Розкрийте класифікацію податкових реформ за тривалістю проведення: коротко-, середньо- та довгострокові.
9. Охарактеризуйте алгоритм реалізації податкової реформи.
10. Виділіть основні напрями модернізації державної податкової служби.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 3

1. Для серйозних змін у кон'юктурі потрібна бюджетно-податкова політика:
 - а) дискреційна;
 - б) недискреційна;
 - в) стримуюча;
 - г) стимулююча.
2. Податки повинні розподілятися залежно від здатності платників виплачувати їх відповідно до:
 - а) принципу горизонтальної справедливості;
 - б) критерію платоспроможності;
 - в) принципу вертикальної справедливості;
 - г) критерію отриманих вигод.
3. Вимога про те, що ставки податків повинні прямо залежати від доходу і багатства, – це:

- а) критерій отриманих вигод;
- б) принцип вертикальної справедливості;
- в) принцип горизонтальної справедливості;
- г) політика "вмонтованих стабілізаторів".

4. Групи громадян із високим рівнем доходів повинні платити більш високі податки, ніж ті, котрі мають низькі доходи, – це:

- а) дискреційна політика;
- б) принцип рівнонапруженості;
- в) принцип відкритості;
- г) принцип вертикальної справедливості.

5. Відносно більше податкове навантаження на групи платників із великими доходами означає:

- а) регресивне оподаткування;
- б) пропорційне оподаткування;
- в) прогресивне оподаткування;
- г) усі відповіді неправильні.

6. Дозволяє рівномірно розподілити податкове навантаження за всіма групам платників:

- а) регресивне оподаткування;
- б) пропорційне оподаткування;
- в) прогресивне оподаткування;
- г) усі відповіді неправильні.

7. Сума податку, що сплачується платником, має дорівнювати тій сумі, що він згодний платити за одержувані ним суспільні блага відповідно до:

- а) принципу мінімізації;
- б) критерію платоспроможності;
- в) принципу вертикальної справедливості;
- г) критерію отриманих вигод.

Перелік розрахункових завдань для самостійного вирішення за темою 3

Завдання 1. Спираючись на висновки, зроблені в результаті аналізу показників, наведених у табл. 3.1, визначте характер податкової політики держави за допомогою кривої Лаффера та зробіть прогноз щодо виконання державного бюджету в поточному році.

Динаміка податкових показників держави

Показник	Роки					
	2013	2014	2016	2016	2017	2018
Податкові надходження, млрд грн	198,6	182,7	170,3	168,3	129,4	111,2
Загальна податкова ставка, %	46,1	49,3	53,3	57,4	57,6	58,7

Як зміниться ситуація, якщо буде ухвалено рішення щодо:

варіант 1 – збільшення податкової ставки на 2 %;

варіант 2 – зменшення податкової ставки на 6 %.

Завдання 2. На основі побудованих кривих Лоренца за 2017 р. та 2018 р. (рис. 3.1) зробіть висновки щодо існуючої податкової та макроекономічної політики.

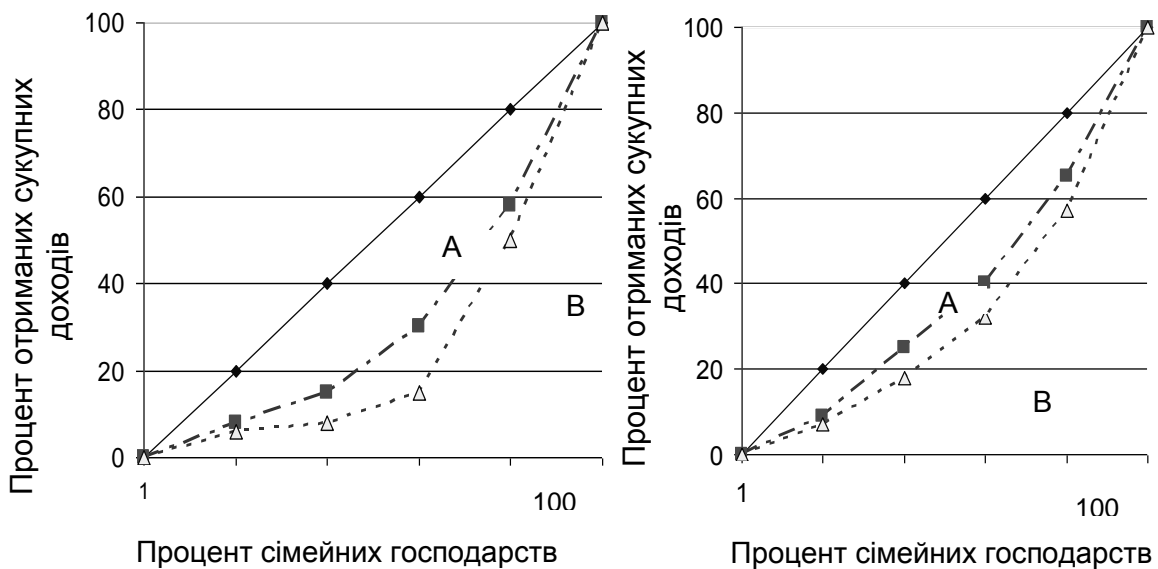

Рис. 3.1. Крива Лоренца відповідно у 2017 р. (зліва) та 2018 р. (справа)

Відомо також, що коефіцієнт Джині у 2017 р. становив 0,408, а у 2018 р. – 0,330. Виявіть переваги (або ризики) ситуації, що склалася в державі.

Завдання 3. Динаміку економічних показників держави за період 2012 – 2018 рр. подано в табл. 3.2.

Динаміка економічних показників держави

Показник	Роки						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ВВП, млрд грн	204,19	220,93	226,01	344,82	353,09	544,15	712,95
Податкові надходження, млрд грн	36,71	45,39	48,70	63,16	98,06	123,31	198,52
у т. ч. прямі податки, %	32,6	35,7	30,2	31,0	31,5	35,9	36,2
Частка збиткових підприємств, %	38,2	38,8	41,4	39,9	34,2	30,9	32,5

На основі наведених даних необхідно проаналізувати особливості реалізації податкової політики держави, її переваги та недоліки, можливі ризики та вплив на конкурентоспроможність.

Приклад вирішення розрахункового завдання за темою 3

Ситуаційне завдання. Спираючись на висновки, зроблені в результаті аналізу наведених у табл. 3.3 показників, визначте характер податкової політики держави (за допомогою теорії Лаффера) та доцільність існуючого рівня оподаткування.

Таблиця 3.3

Динаміка бюджетно-податкових показників держави

Показник	Роки				
	2014	2015	2016	2017	2018
Податкові надходження, млрд грн	110,3	111,2	129,4	182,7	192,6
Загальна податкова ставка, %	49,3	53,3	54,4	57,1	57,3
Суспільні блага і трансфертні платежі, млрд грн	28,67	26,69	32,35	43,84	49,95

Методичні рекомендації

Широке розповсюдження під час аналізу оптимального рівня оподаткування одержала теорія економіста А. Лаффера. Сутність кривої А. Лаффера, яка є ключовим елементом цієї теорії, полягає в тому, що по мірі зростання загальної податкової ставки податків (тобто рівня оподаткування)

податкова база стає більш еластичною, що зумовлює, починаючи з певного рівня ставки, зменшення надходжень до бюджету за рахунок скорочення податкової бази й ухилення від сплати податків.

Водночас має підтримуватись принцип ефективності використання податкових надходжень. Ціною суспільних благ у соціально-ринковій державі виступають податки. Ефективність податкових взаємовідносин держави та її суб'єктів доцільно досліджувати через коефіцієнт співвідношення фінансованих державою сум суспільних благ та трансфертних платежів суспільних благ і трансфертних платежів і сум сплачених податків та сум податкових платежів. Розрахунок здійснюється за формулою 3.1.

$$K_c = (СБ+ТП) / ПН , \quad (3.1)$$

де K_c – коефіцієнт співвідношення;

СБ – суспільні блага;

ТП – трансфертні платежі;

ПН – податкові надходження.

Приклад відповіді. Сутність кривої А. Лаффера полягає в тому, що по мірі зростання загальної податкової ставки податків податкова база стає більш еластичною.

Для визначення ефективності використання податкових надходжень скористаємось коефіцієнтом співвідношення суспільних благ і трансфертних платежів та сум сплачених податків ($K_c = (СБ + ТП) / Пн$). Результати розрахунку наведено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Розрахунок та динаміка коефіцієнта співвідношення

Показник	Роки				
	2014	2015	2016	2017	2018
Коефіцієнт співвідношення	28,67 / 110,3 = = 0,26	26,69 / 111,2 = = 0,24	32,35 / 129,4 = = 0,25	43,84 / 182,7 = = 0,24	49,95 / 192,6 = = 0,26

Збільшення ставки податків не виправдане, оскільки коефіцієнт співвідношення за проаналізований період не вище 26 %. Наприклад, у розвинутих країнах він досягає 80 %. Тому, незважаючи на абсолютне зростання фінансованих державою виплат, податки є обтяжливими для бізнесу і суспільства, а, отже, збільшення ставок у майбутньому, згідно з теорією Лаффера, призведе до зростання тіньового сектора, зниження зацікавленості

у веденні бізнесу тощо. Тому під час реформування податкової системи держави та податкових відносин доцільно зосередитись не стільки на рівні оподаткування, скільки на ефективності використання податкових надходжень за умов граничної корисності таких платежів для конкретних платників податків.

Література для самостійної роботи за темою 3

Основна: [2, с. 161 – 168, 175 – 189; 5, с. 25 – 37, 39]; додаткова: [7, с. 43 – 58; 14, с. 9 – 15, 74 – 84].

Тема 4. Напрями і форми реалізації податкової політики

Компетентності, яких мають набути студенти після вивчення теми: ідентифікувати форми, типи та моделі податкової політики; обґрунтовувати їх застосування на конкретних стадіях соціально-економічного розвитку; аналізувати інструменти податкової політики; характеризувати основні стадії податкової політики; описувати структуру податкового механізму.

Запитання для самостійного опрацювання за темою 4

1. Чим відрізняються типи, форми і моделі податкової політики?
2. Охарактеризуйте у державі модель політики максимальних податків, модель політики мінімальних податків та модель політики розумних податків.
3. Назвіть стадії податкової політики та їх зміст.
4. Поясніть поняття "податковий механізм".
5. Охарактеризуйте зміст функціональних блоків податкового механізму на рівні держави і платника податків.
6. Розкрийте послідовність формування податкового механізму.
7. Сформулюйте базові критерії підтримки податкового механізму в стані, адекватному вимогам паритету фінансових інтересів учасників податкового виробництва.
8. Розкрийте поняття "податковий потенціал території" у широкому і вузькому розумінні.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 4

1. Зважаючи на роль у державному регулюванні, податкова політика характеризує:

а) ступінь податкової конкурентоспроможності держави в глобальному просторі;

б) тип, ступінь та мету втручання держави в економіку за допомогою податкових механізмів;

в) баланс інтересів держави та платників податків;

г) сукупність податків і зборів, а також механізмів їх розрахунку і сплати.

2. Політика уряду у сфері витрат та оподаткування називається:

а) політикою, заснованою на кількісній теорії грошей;

б) монетарною політикою;

в) фіскальною політикою;

г) політикою розподілу доходів.

3. Якщо оподаткування виступає лише в якості системи забезпечення соціальних програм, то за характером податкова політика держави буде:

а) активною;

б) пасивною;

в) нейтральною;

г) стимулюючою;

д) стратегічною.

4. Наслідком податкової політики, яка ґрунтується на низькому рівні оподаткування, є:

а) інтенсивний розвиток реального сектора економіки та підвищення національної конкурентоспроможності за рахунок сприятливого податкового і інвестиційного клімату;

б) скорочення виробничої діяльності і підвищення сприятливості інвестиційного клімату на ринку цінних паперів;

в) різке підвищення податкових надходжень до державного і місцевих бюджетів;

г) більш рівномірний розподіл податкового навантаження між фізичними і юридичними особами.

5. Основним вихідним положенням під час аналізу будь-яких дій у податковій політиці з точки зору принципу Парето виступає:

а) нерівномірність розподілу доходів населення;

б) конфлікт фіскальних інтересів держави і економічних інтересів платників податку;

в) трансферти.

6. Досягнення оптимуму Парето в оподаткуванні потрібно розуміти як:
а) забезпечення фіскальних інтересів держави без погіршення економічної ефективності господарювання платників податків та суспільного добробуту громадян;

б) досягнення соціальної справедливості та стабільності податкової системи;

в) покращення економічної ефективності діяльності платників податків та соціального захисту громадян за рахунок поступового зменшення фіскальних інтересів держави.

7. До моделі політики максимальних податків належать наступні типи:

а) фіскальний та регулюючий;

а) фіскальний та фіскально-конкуруючий;

в) фіскально-регулюючий та фіскально-перерозподільний;

г) фіскальний та фіскально-перерозподільний.

8. Регулюючий тип податкової політики пов'язаний зі:

а) стимулюванням економічного розвитку;

б) стимулюванням пріоритетних галузей економіки;

в) перерозподілом значної частки ВВП за допомогою податків;

г) стимулюванням залучення економічних агентів до своєї фіскальної юрисдикції.

9. Фіскальноконкуруючий тип податкової політики пов'язаний зі:

а) стимулюванням економічного розвитку;

б) стимулюванням пріоритетних галузей економіки;

в) перерозподілом значної частки ВВП за допомогою податків;

г) стимулюванням залучення економічних агентів до своєї фіскальної юрисдикції.

Література для самостійної роботи за темою 4

Основна: [1, с.41; 2, с. 43 – 56; 3, с. 26 – 38]; додаткова: [10, с. 37 – 38; 13, с. 50 – 62].

Тема 5. Прагматика оподаткування та податкового регулювання в контексті ефективної податкової політики

Компетентності, яких мають набути студенти після вивчення теми: визначати сутність понять "податкове регулювання" та "інструменти податкового регулювання"; класифікувати інструменти податкового регулювання за різними ознаками; характеризувати напрями

податкового стимулювання інновацій та інвестицій; наводити приклади та оцінювати доцільність застосування інструментів податкового регулювання соціальних процесів та сфери екології.

Запитання для самостійного опрацювання за темою 5

1. Визначте поняття "податкове регулювання".
2. Які основні завдання, які вирішуються за допомогою податкового регулювання, на макро- та мікроекономічному рівнях?
3. Розкрийте зміст поняття "інструмент податкового регулювання".
4. Класифікуйте інструменти податкового регулювання за такими ознаками: призначення (напрям впливу), характер цілей соціально-економічного розвитку, сфера впливу.
5. Охарактеризуйте інструменти податкового регулювання за ознакою "механізм впливу".
6. Визначте основні відмінні характеристики податкових пільг.
7. Розкрийте класифікацію податкових пільг.
8. Визначте напрями податкового стимулювання інновацій на різних етапах життєвого циклу інноваційного процесу.
9. Охарактеризуйте основні інструменти податкової підтримки інновацій та інвестицій.
10. Наведіть приклади податкових пільг, які застосовуються з метою податкового стимулювання розвитку суб'єктів малого підприємництва в Україні та за кордоном.
11. Визначте основні завдання соціального розвитку, які вирішуються за допомогою податкового стимулювання

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 5

1. Податкове регулювання як механізм державного регулювання економіки можна класифікувати як метод:
 - а) правовий;
 - б) організаційний;
 - в) економічний;
 - г) пропагандистський.

2. В якій економічній теорії податкове регулювання розглядається як засіб перерозподілу накопичених заощаджень в інвестиції:

- а) класична економічна теорія;
- б) кейнсіанство;
- в) монетаризм;
- г) неокейнсіанство;
- д) теорія економіки пропозиції?

3. До яких методів за критерієм "суб'єкт впливу" належить податкове регулювання:

- а) ринкових;
- б) державних;
- в) суспільних?

4. Кейнс Дж. відводив значну роль податковому регулюванню в:

- а) стримуванні інфляції;
- б) забезпеченні ефективної зайнятості;
- в) стимулюванні інвестицій;
- г) формуванні середнього класу;
- д) нейтралізації негативних впливів циклічного розвитку економіки;
- е) стимулюванні попиту;
- є) стимулюванні пропозиції.

5. Твердження, що податкове регулювання в країні є автоматичним проявом оподаткування та наслідком реалізації регулюючої функції податків, є:

- а) коректним;
- б) неправильним.

6. Принципи податкового регулювання є похідними від принципів:

- а) державного управління та зовнішньоекономічної діяльності;
- б) державного регулювання соціально-економічних процесів та податкової політики;
- в) ціноутворення та зовнішньоекономічної діяльності.

7. До локальних інструментів податкового регулювання належать:

- а) загальний рівень податкового навантаження;
- б) основний метод встановлення податкової ставки та прискорена амортизація;

в) спеціальний режим оподаткування сільгосптоваровиробників (IV група платників єдиного податку);

г) прискорена амортизація.

8. Комплексні інструменти податкового регулювання відрізняються від системних:

а) різною спрямованістю впливу на об'єкти та процеси (стимулювання, стримування);

б) різним рівнем очікуваних результатів (макро- і мікрорівень);

в) різними суб'єктами впливу (всі платники, які відповідають певним ознакам або певні групи платників);

г) кількістю податків, які регулюються;

д) різною сферою впливу (економічні або соціальні результати).

9. Для якої групи інструментів податкового регулювання характерне поєднання податкового та неподаткового регулювання підприємницької діяльності:

а) системні;

б) комплексні;

в) локальні?

10. Інструмент податкового регулювання у вигляді обмеження звільнення від оподаткування благодійної допомоги можна класифікувати як:

а) стимулюючий, локальний;

б) стримуючий, локальний;

в) стимулюючий, комплексний;

11. Інструменти податкового регулювання можна класифікувати за такими ознаками:

а) за суб'єктами регулювання

б) за механізмом впливу;

в) за напрямом впливу;

г) за ефективністю.

12. Твердження, що структура податкової системи як інструменту податкового регулювання може бути змінена тільки шляхом введення нових податків, є:

а) справедливим;

б) некоректним.

Література для самостійної роботи за темою 5

Основна: [1, с. 102 – 106; 2, с. 218 – 224, 227 – 249; 5, с.126 – 134; 6, с. 60 – 68]; додаткова: [13, с. 95 – 121].

Тема 6. Організація податкової роботи та адміністрування податків

Компетентності, яких мають набути студенти після вивчення теми: характеризувати сутність та зміст процедур адміністрування податків; визначати класифікацію податкових ризиків; формулювати сутність податкової культури, виокремлювати проблеми її формування; аналізувати передумови та механізм формування тіньової економіки як системної загрози реалізації податкової політики.

Запитання для самостійного опрацювання за темою 6

1. Визначте поняття "адміністрування податків".
2. Охарактеризуйте основні процедури адміністрування податків: облікову роботу; масово-роз'яснювальну та консультативну роботу; прогностно-аналітичну роботу; контрольню-перевірочну діяльність.
3. Наведіть сучасні технології адміністрування податків.
4. Якою є роль людського фактора в адмініструванні податків?
5. Розкрийте взаємозв'язок державних органів і платників податків у межах податкового адміністрування.
6. Виділіть основні проблеми у сфері адміністрування податків для контролюючих органів і для суб'єктів оподаткування.
7. Визначте сутність податкових ризиків та охарактеризуйте їх структуру.
8. Яке значення ви вкладаєте в розуміння податкової культури?
9. У чому полягає різниця понять "податкова оптимізація" і "податкова вигода"?
10. Що розуміють під тіньовою економікою?
11. Які причини виникнення та розвитку тіньової економіки? Наведіть засоби протидії з тіньовою економікою.
12. Які передумови формування тіньової економіки? Оцініть її масштаби в Україні.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 6

1. До податкового аналізу не належать функції:

- а) вивчення характеру дії економічних законів;
- б) оцінка результатів діяльності;
- в) розрахунок податкових платежів;
- г) визначення резервів зниження податкових платежів.

2. Контроль за правильністю сплати податку підприємством мають право здійснювати:

- а) інші підприємства;
- б) спільні підприємства;
- в) банки, в яких підприємство має розрахунковий рахунок;
- г) нотаріальні контори.

3. Об'єктом оподаткування може виступати:

- а) майно та дохід підприємства;
- б) рівень прибутку;
- в) пільга, яка надається платнику податку;
- г) платник податку.

4. На рівні підприємства змістом податкового аналізу не є:

- а) визначення динаміки податкових платежів;
- б) регулювання податкових платежів;
- в) визначення тенденцій, які складаються на підприємстві;
- г) визначення чинників, які впливають на податкову політику.

5. За ознакою часу до видів аналізу не належать:

- а) ретроспективний;
- б) попередній;
- в) оперативний;
- г) фінансово-економічний.

6. Не можуть здійснювати податковий контроль:

- а) державні органи;
- б) органи, уповноважені державою;
- в) аудиторські компанії;
- г) приватні підприємства.

7. Необхідність здійснення податкового контролю визначається суб'єктивними причинами, до яких належать:

- а) нестабільне податкове законодавство;
- б) суперечності між законодавчими документами та розробленими методичними вказівками;

в) некомпетентність працівників підприємства;

г) часті зміни в податковому законодавстві.

8. До об'єктивних причин, які визначають необхідність здійснення податкового контролю, належать:

а) ненавмисні помилки працівників, які розраховують податкові платежі;

б) некомпетентність працівників підприємства;

в) низька податкова дисципліна платників;

г) нестабільне податкове законодавство.

9. До відповідальності, що не стосується відповідальності суб'єкта оподаткування, належить:

а) громадсько-правова;

б) фінансова;

в) кримінальна;

г) морально-етична.

10. До економічних причин порушень податкового законодавства належить:

а) порушення порядку постанови на податковий облік;

б) порушення в наданні звітних даних;

в) помилкове застосування податкових пільг;

г) ухиляння від сплати податків.

11. До організаційно-технічних причин порушень податкового законодавства належать:

а) приховування від оподаткування прибутку;

б) неповне висвітлення обсягів діяльності підприємства;

в) порушення строків сплати податків;

г) протидія податковим органам під час проведення перевірки.

Література для самостійної роботи за темою 6

Основна: [1, с. 135 – 143; 2, с. 363 – 369, 408 – 415; 4]; додаткова: [13, с. 209 – 220, 353 – 362; 8; 12, с. 123 – 128].

Змістовий модуль 2

Сучасні аспекти реформування податкової політики

Тема 7. Тенденції розвитку прямого оподаткування

Компетентності, яких мають набути студенти після вивчення теми: дослідити еволюцію вітчизняного прибуткового оподаткування

підприємств; характеризувати чинники, які впливають на загальні надходження податку на прибуток; аналізувати проблеми й перспективи розвитку оподаткування доходів фізичних осіб в Україні; визначати переваги, недоліки та принципи майнового оподаткування.

Запитання для самостійного опрацювання за темою 7

1. Виявіть і проаналізуйте чинники, які обумовлюють динаміку надходжень податку на прибуток.
2. Сформулюйте напрями вдосконалення справляння податку на прибуток підприємств в Україні.
3. Як ви розумієте поняття "амортизація" та "економічна амортизація"?
4. Які методи податкової амортизації є стимулюючими, а які дестимулюючими?
5. Сформулюйте основні ознаки ефективності податкової політики у сфері оподаткування доходів фізичних осіб.
6. Охарактеризуйте основні зміни механізму функціонування механізму оподаткування доходів громадян за роки незалежності України.
7. Які заходи необхідні для реформування існуючого механізму справляння податку на доходи фізичних осіб?
8. Охарактеризуйте основні майнові податки – податок на землю та податок на нерухомість.
9. Обґрунтуйте свою позицію щодо того, якою має бути система майнового оподаткування в Україні, і як доцільно її впроваджувати.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 7

1. Скасування авансових внесків з податку на прибуток має такі результати на мікрорівні:
 - а) підвищення продуктивності праці;
 - б) скорочення виробничого персоналу;
 - в) збереження власних обігових коштів;
 - г) зниження собівартості продукції.
2. Пільги у вигляді зменшення ставки соціальних внесків можуть бути застосовані для:
 - а) стимулювання створення нових робочих місць;
 - б) стимулювання інвестиційної активності підприємств;
 - в) заохочення громадян до енергозбереження в побуті;

3. Яке із цих тверджень правильне:

а) механізм податкової соціальної пільги ставить підтримку соціально-незахищених верств населення від рівня їх доходів;

б) податкова соціальна пільга для цілей соціальної підтримки соціально-вразливих верств населення завжди більш ефективна, ніж неоподатковуваний мінімум доходів громадян;

в) наявність обмеження за рівнем доходу для податкової соціальної пільги є проявом соціальної справедливості?

4. Інноваційний податковий кредит – це:

а) зменшення бази оподаткування на повну або часткову суму інноваційних витрат;

б) зменшення суми податкових зобов'язань на повну або часткову суму інноваційних витрат;

в) надання пільгового фінансового кредиту для реалізації інноваційного проекту.

5. Які з наведених варіантів податкових пільг стимулюють науково-технічну діяльність:

а) відстрочення сплати податку на прибуток від реалізації інноваційного проекту;

б) пільгове оподаткування дивідендів;

в) об'ємна інноваційна податкова знижка;

г) застосування пониженої ставки податку на прибуток;

д) прирісний інноваційний податковий кредит;

е) об'ємний інноваційний податковий кредит?

6. Зменшення ставки податку на прибуток для прибутків, отриманих у вигляді роялті:

а) створює зацікавленість платників у широкому використанні нематеріальних активів у процесі власної інноваційної діяльності;

б) стимулює власників корпоративних прав до передачі їх для використання іншим суб'єктам господарської діяльності;

в) дозволяє компенсувати витрати, пов'язані зі створенням об'єкта інтелектуальної діяльності для власного використання;

7. Зменшення суми податку на прибуток на 50 % суми витрат на здійснення інноваційних розробок – це:

а) податкова знижка;

б) податковий кредит;

- в) відстрочення податкових зобов'язань;
- г) звільнення від оподаткування окремих категорій платників.

8. Застосування прискореної амортизації за ставкою 100 % в перший податковий період за своєю сутністю еквівалентне:

- а) звільненню від оподаткування;
- б) 100-відсотковому податковому кредиту;
- в) 100-відсотковій податковій знижці;
- г) податковим канікулам.

Література для самостійної роботи за темою 7

Основна: [1, с. 150 – 158; 2, с. 290 – 315; 3, с. 27 – 45, 233 – 236; 4];
додаткова: [9, с. 200 – 218 ; 13, с. 240 – 254; 14, с. 187 – 198].

Тема 8. Непряме оподаткування та його розвиток

Компетентності, яких мають набути студенти після вивчення теми: наводити загальну характеристику непрямих податків; аналізувати міжнародний досвід справляння непрямих податків; визначати проблеми гармонізації та уніфікації податкової та митної політик; обґрунтовувати механізм узгодження норм законодавства в контексті організаційних перетворень податкових та митних органів в Україні.

Запитання для самостійного опрацювання за темою 8

1. Що означають поняття "податковий кредит" і "бюджетне відшкодування" у конструкції ПДВ?
2. Визначте основні відмінності податку з обороту, податку із продажів, податку на додану вартість.
3. Визначте основні, на вашу думку, проблеми справляння ПДВ.
4. Чи підтримуєте ви думку про необхідність зниження ставки податку на додану вартість?
5. У чому полягає регулюючий потенціал специфічних акцизів?
6. Які товари вважаються оптимальними об'єктами акцизного оподаткування?
7. Сформулюйте свою позицію щодо необхідності акцизного оподаткування предметів розкошів.

8. Які податкові пільги використовуються у конструкції акцизного податку?

9. Визначте основні напрями гармонізації та уніфікації податкової та митної політик.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 8

1. Впровадження податку з продажів замість ПДВ можна класифікувати як інструмент податкового регулювання:

- а) системний;
- б) комплексний;
- в) локальний.

2. До категорії соціальних пільг в ПДВ можуть бути віднесені звільнення від оподаткування операцій із:

- а) поставки вітчизняних продуктів дитячого харчування;
- б) операції з передплати періодичних видань;
- в) поставки послуг з реєстрації актів громадянського стану державними органами;
- г) надання послуг із перевезення осіб пасажирським транспортом;
- д) передачі конфіскованого майна, знахідок, скарбів або майна, визнаних безхазяйними, у власність держави;
- е) оплати вартості фундаментальних досліджень.

3. Максимальні роздрібні ціни встановлюються на:

- а) алкогольні напої;
- б) нафтопродукти;
- в) тютюнові вироби.

4. Акцизний податок за одночасною ставкою (адвалерною та специфічною) розраховується на:

- а) алкогольні напої;
- б) нафтопродукти;
- в) тютюнові вироби.

5. Якщо податковий кредит перевищує податкове зобов'язання з ПДВ, то виникає:

- а) право на податкову знижку;
- б) право на бюджетне відшкодування;
- в) податкове порушення;
- г) підстави для камеральної перевірки.

6. Під час дотримання всіх умов передбачених Податковим кодексом України (стаття 187 та 198) під час отримання послуг від нерезидента на території України у резидента будуть виникати:

- а) тільки податкові зобов'язання;
- б) тільки податковий кредит;
- в) податкові зобов'язання та податковий кредит.

Перелік ситуаційних завдань для самостійного вирішення за темою 8

Ситуаційне завдання 1. Знайдіть в Розділі V Податкового кодексу України "Податок на додану вартість" інструменти податкового регулювання. За кожним інструментом визначте механізм їх дії.

Ситуаційне завдання 2. Проведіть порівняльний аналіз переваг та недоліків універсальних акцизів, що справляються за уніфікованою (єдиною) і за диференційованими ставками. Сформулюйте власну позицію щодо доцільності збереження та розвитку диференціації ставок ПДВ.

Ситуаційне завдання 3. Зменшення базової ставки податку на додану вартість сприятиме зменшенню темпів інфляції та підтримці національного товаровиробника. Спростуйте або доведіть правомірність цієї тези.

Приклад вирішення ситуаційного завдання за темою 8

Ситуаційне завдання. Знайдіть в Розділі VI Податкового кодексу України "Акцизний податок" інструменти податкового регулювання. За кожним інструментом визначте механізм їх дії.

Приклад відповіді. Згідно з пп. 215.2 ст. 215 Податкового кодексу України встановлено три види ставок акцизного податку: адвалерні, специфічні, а також адвалерні та специфічні одночасно. Спираючись на висхідну динаміку ставок акцизного податку за останні роки, можемо сказати, що істотне збільшення ставок акцизів є прикладом стримуючих інструментів податкового регулювання. У пп. 215.1 ст. 215 Податкового кодексу України наведено, що відноситься до підакцизних товарів (наприклад, спирт етиловий, тютюнові вироби, пальне, певні види транспорту, електрична енергія). Розширення переліку підакцизних товарів також є стримуючих інструментів податкового регулювання.

Застосування такого інструментарію збільшує податкове навантаження на платника податків у разі здійснення ним небажаних (з точки зору інтересів держави) дій або господарських операцій. У результаті такі дії (операції) стають порівняно менш рентабельними, тобто менш цікавими для платників податків. А за наявності високоеластичного (за ціною) попиту, споживання таких товарів знижується, що особливо актуально щодо споживання соціально шкідливих підакцизних товарів (алкогольні напої, сигарети тощо).

Також одним із дієвих інструментів акцизного податку є податкова пільга. Так, пп. 229.1.1 ст. 229 Податкового кодексу України передбачена можливість пільгового оподаткування за нульовою ставкою, серед інших, спирту етилового, який використовується для виробництва лікарських засобів (крім бальзамів та еліксирів). По-перше, здійснюється підтримка таких виробників, а, по-друге, наявність пільги в кінцевому вигляді стримує ціну реалізації лікарських засобів.

Література для самостійної роботи за темою 8

Основна: [2, с. 318 – 335; 3, с. 184 – 196; 4; 6, с. 138 – 149]; додаткова: [13, с. 309 – 318; 14, с. 219 – 226].

Тема 9. Місцеве оподаткування і перспективи його реформування

Компетентності, яких мають набути студенти після вивчення теми: описувати види та структуру місцевих податків; визначати сутність фіскального федералізму; аналізувати світовий досвід місцевого оподаткування та можливість його імплементації в податкову практику України; обґрунтовувати напрямки вдосконалення механізму місцевого оподаткування.

Запитання для самостійного опрацювання за темою 9

1. Назвіть основні відмінності загальнодержавних та місцевих податків.
2. У чому полягає сутність фіскального федералізму?
3. Податок на нерухоме майно варто розглядати як місцевий чи загальнодержавний податок? Обґрунтуйте відповідь.
4. Які місцеві податки є чинними в Україні?
5. Чи всі загальнодержавні податки зараховуються в повному обсязі до Державного бюджету України?
6. Який світовий досвід місцевого оподаткування варто застосувати в Україні?

7. Виділіть проблемні аспекти вітчизняної системи місцевого оподаткування.

8. Сформулюйте напрями перспективного розвитку вітчизняної системи місцевого оподаткування.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 9

1. До місцевих податків (зборів) відповідно до ПКУ належать:

- а) ПДВ;
- б) готельний збір;
- в) податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;
- г) плата за користування надрами;
- д) збір за місця для паркування транспортних засобів;
- е) єдиний податок;
- є) екологічний податок.

2. На отримання яких макроекономічних та соціальних результатів спрямовано запровадження спрощеної системи оподаткування:

- а) формування середнього класу;
- б) розвиток конкурентного середовища;
- в) підтримка соціально-незахищених верств населення;
- г) стримування інфляційних процесів;
- д) забезпечення ефективної зайнятості населення;
- е) стимулювання інвестиційного розвитку?

3. Єдиний податок є інструментом податкового регулювання:

- а) локальним;
- б) комплексним;
- в) системним.

4. Які наслідки має встановлення граничних рівнів доходу, що використовуються для поділу платників єдиного податку на групи:

- а) стимулювання зростання масштабів діяльності;
- б) стимулювання ефективної зайнятості та самозайнятості;
- в) стримування реєстрації нових суб'єктів малого підприємництва;
- г) стимулювання зростання масштабів діяльності в межах однієї групи та стримування зростання виручки вище граничних рівнів?

5. Практика ЄС свідчить про пріоритетність застосування для стимулювання підприємницької активності таких податків, як:

- а) ПДВ;
- б) акцизний податок;

- в) податок на прибуток (доходи) підприємств;
- г) індивідуальний прибутковий податок;
- д) єдиний податок або його аналоги.

6. Основною проблемою спрощеної системи оподаткування як системного інструменту податкового регулювання є:

- а) фіскальна неефективність єдиного податку;
- б) спрощена система оподаткування не має екологічної спрямованості;
- в) наявність спрощеної системи оподаткування порушує цілісність податкової системи країни;
- г) органи місцевого самоврядування не впливають на податкову базу з єдиного податку.

7. Наслідком встановлення підвищеної ставки єдиного податку для платників, що здійснюють більш прибуткові види діяльності (досвід Казахстану), може бути:

- а) підвищення ефективності малого бізнесу;
- б) стимулювання розвитку низькорентабельних видів економічної діяльності;
- в) створення додаткових робочих місць;
- г) стимулювання самозайнятості.

Література для самостійної роботи за темою 9

Основна: [1, с. 116 – 128; 2, с. 340 – 347; 4]; додаткова: [7, с. 80 – 97; 9, с. 345 – 356; 13, с. 387 – 398].

Тема 10. Проблемні аспекти функціонування податкової політики

Компетентності, яких мають набути студенти після вивчення теми: ідентифікувати проблемні аспекти функціонування податкової політики; досліджувати іноземний досвід та вітчизняна практика координації податкової політики з іншими складовими державної економічної політики на різних рівнях; визначати регіональні аспекти податкового регулювання; аналізувати специфіку спеціальних податкових режимів та визначати перспективи їх розвитку.

Запитання для самостійного опрацювання за темою 10

1. Які види (складові) державної економічної політики ви можете виділити?

2. Яким чином пов'язані між собою податкова, бюджетна, монетарна та боргова політики?
3. Чи є протиріччя між податковою та бюджетною політиками?
4. Чи є протиріччя між податковою та монетарною політиками?
5. Чи є протиріччя між податковою та борговою політиками?
6. Що ви розумієте під структурою системи оподаткування?
7. Яким чином структура системи оподаткування впливає на економічне зростання?
8. Що означає поняття "спеціальні податкові режими"?
9. Які спеціальні податкові режими застосовувались / застосовуються у вітчизняній системі оподаткування?

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 10

1. До завдань мезорівня, що можуть бути вирішені за допомогою податкового регулювання, належать:
 - а) формування середнього класу;
 - б) раціоналізація галузевої структури економіки;
 - в) прискорений розвиток депресивних регіонів;
 - г) вплив на темпи інфляційних процесів;
 - д) створення умов для розвитку конкурентного середовища на локальних ринках.
2. Зменшення податкового навантаження сприятиме:
 - а) прискоренню інфляційних процесів.
 - б) залученню інвестицій;
 - в) збільшенню профіциту бюджету;
 - г) пожвавленню економічної кон'юнктури.
3. Вплив на формування раціональної галузевої структури економіки може бути реалізований за допомогою таких податків:
 - а) податок на прибуток підприємств;
 - б) податок на доходи фізичних осіб;
 - в) податок на майно, відмінне від земельної ділянки;
 - г) єдиний соціальний внесок.
4. Спеціальні економічні зони інноваційно-технологічного типу (технопарки) – це комплексний інструмент податкового регулювання, спрямований на:
 - а) стимулювання реальних інвестицій;
 - б) забезпечення ефективної зайнятості;

- в) створення нової продукції та нових технологічних процесів;
- г) розвиток зовнішньоекономічної діяльності.

5. Податкове стимулювання інноваційної діяльності здійснюється переважно за допомогою регулятивних механізмів:

- а) прямого оподаткування;
- б) непрямого оподаткування;
- в) ресурсних платежів.

6. Пільгою, яка використовується після податкових канікул у світовій практиці податкового стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності, є:

- а) зменшення суми податку, що підлягає сплаті в бюджет (податковий кредит);
- б) зменшення бази оподаткування (податкова знижка);
- в) зменшення ставки податку на прибуток;
- г) відстрочення сплати податку на прибуток підприємств;
- д) звільнення від оподаткування окремих категорій платників.

7. Вимога про теоретичну необхідність цільового характеру податкових пільг справедлива відносно:

- а) будь-яких податкових пільг;
- б) виключно податкових пільг для фізичних осіб;
- в) податкових пільг для юридичних осіб;
- г) компенсаційних податкових пільг для фізичних осіб.

Література для самостійної роботи за темою 6

Основна: [1, с. 160 – 172; 2, с. 60 – 71]; додаткова: [12; 13, с. 280 – 294; 14, с. 154 - 170].

Тема 11. Перспективи уніфікації податкової політики в контексті глобалізаційних процесів

Компетентності, яких мають набути студенти після вивчення теми: розрізняти зміст концепцій національної прихильності та податкового президентства; описувати структуру зовнішніх чинників впливу на національну податкову систему; визначати поняття міжнародної податкової конкуренції та її форми; аналізувати податкову конкурентоспроможність України.

Запитання для самостійного опрацювання за темою 11

1. Розкрийте концепцію податкового резидентства.
2. Назвіть найсуттєвіші зовнішні чинники впливу на національні податкові системи.
3. Як ви розумієте процес конвергенції національних податкових систем?
4. У чому полягає сутність міжнародної податкової конкуренції?
5. У чому різниця між сумлінною і згубною податковою конкуренцією?
6. Запропонуйте шляхи протидії згубній податковій конкуренції.
7. Наведіть приклади анти-офшорного податкового регулювання.
8. Розкрийте основний зміст міжнародного подвійного оподаткування.
9. Охарактеризуйте способи усунення міжнародного подвійного оподаткування: метод податкових звільнень / виключень; метод податкових кредитів (заліків) / імпутаційний метод; метод податкових вирахувань.
10. З якою метою укладаються міжнародні податкові угоди?
11. Сформулюйте основні переваги та недоліки (ризики) приєднання до СОТ?
12. Чому є необхідною податкова гармонізація?
13. Визначте основні тенденції гармонізації прямих та непрямих податків.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 11

1. Податкове стимулювання розвитку людського капіталу у світовій практиці забезпечується за допомогою інструментів:
 - а) податку на доходи фізичних осіб;
 - б) податку на прибуток підприємств;
 - в) майнового оподаткування;
 - г) єдиного соціального внеску;
 - д) податку на додану вартість.
2. Елементний (локальний) характер мають інструменти податкового регулювання, які:
 - а) застосовуються в межах певної території;
 - б) притаманні певній групі податків;
 - в) вбудовані в конструкцію конкретного податку.

3. Підвищення ефективної зайнятості та самозайнятості населення забезпечується у світовій практиці за допомогою інструментів:

- а) податку на доходи фізичних осіб;
- б) податку на прибуток підприємств;
- в) майнового оподаткування;
- г) єдиного соціального внеску;
- д) податку на додану вартість.

4. Податкова конкуренція на рівні країн є:

- а) негативним явищем;
- б) позитивним явищем;
- в) порушенням міжнародних угод.

5. Концепція податкового резидентства:

- а) передбачає облік та оподаткування глобальних (сукупних) доходів суб'єктів господарювання у юрисдикції їх резидентства;
- б) встановлює правила митного перетину товарі та послуг у межах зовнішньоекономічних операцій;
- в) регламентує необхідність сплати податків у країні отримання доходу.

6. Трансформація національних податкових систем в умовах глобалізації відбувається під впливом таких груп зовнішніх чинників:

- а) глобальних політичних чинників і чинників міжнародного податкового середовища;
- б) глобальних економічних чинників і чинників міжнародного податкового середовища;
- в) факторів національного податкового середовища та глобальних соціально-економічних факторів.

7. Подвійне юридичне оподаткування усувається (мінімізується) через:

- а) механізми полегшення фіскального тягаря національних податкових резидентів;
- б) відповідні способи мінімізації сукупної податкової відповідальності платника податків у всіх країнах вивільнення доходів і у своїй юрисдикції резидентства, що знаходяться в міжнародних податкових угодах;
- в) за умов одночасного застосування а, б.

Література для самостійної роботи за темою 11

Основна: [2, с. 427 – 435; 14, с. 205 – 214]; додаткова: [10, с. 372 – 386; 14, с. 96 – 108].

Тема 12. Стратегія податкового реформування і трансформація податкової політики

Компетентності, яких мають набути студенти після вивчення теми: оцінювати вплив ефекту витіснення та інфляції на податкову політику; аналізувати фінансові інструменти регулювання зовнішньої торгівлі; визначати особливості реалізації принципів протекціонізму в міжнародному оподаткуванні; формувати податкову політику, орієнтовану на економічне зростання та з урахуванням стадії економічного циклу.

Запитання для самостійного опрацювання за темою 12

1. У чому полягає відмінність між податками за Е. Саксом та податками за Дж. Кларком?
2. Охарактеризуйте вплив оподаткування на пропозицію праці та схильність до інвестування.
3. Яким чином можна оцінити податковий вплив на чинники виробництва – працю і капітал?
4. Охарактеризуйте взаємозалежність між обсягами державного втручання в економіку і темпами економічного зростання.
5. Розкрийте основний зміст лагу розпізнавання, адміністративного лагу та лагу функціонування.
6. У чому полягає сутність ефекту витіснення з точки зору сукупного попиту та сукупної пропозиції?
7. Який підхід до встановлення ставок податків (єдиний чи диференційований) ви вважаєте більш доцільним?
8. Розкрийте класифікацію мита в Україні.
9. Охарактеризуйте варіанти податкового регулювання антициклічного розвитку за Т. Хаавельмо.
10. Визначте поняття "криза".
11. Обґрунтуйте конкретні напрямки податкової політики в межах антикризового регулювання, використовуючи зарубіжний досвід.
12. Назвіть напрями податкового антикризового регулювання в сучасній світовій практиці. Знайдіть загальні риси податкового регулювання в антикризових програмах регулювання економіки країн світу.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 12

1. На теоретичному припущенні, що податкова система країни сама по собі має здатність автоматично впливати на економічний цикл, ґрунтується:

- а) дискреційна політика;
- б) прогресивна політика;
- в) політика "умонтованих стабілізаторів";
- г) усі відповіді неправильні.

2. У разі економічного спаду доцільно проводити податкову політику:

- а) стримуючу;
- б) стимулюючу;
- в) дискреційну;
- г) усі відповіді неправильні.

3. Стримуючу податкову політику доцільно проводити у випадку:

- а) інфляції попиту;
- б) інфляції пропозиції;
- в) прогресивної податкової системи;
- г) правильні відповіді а і в.

4. Які з наведених інструментів податкового регулювання інноваційної діяльності застосовуються чи застосовувалися в Україні:

- а) зменшення податкової ставки
- б) зменшення бази оподаткування (податкова знижка);
- в) зменшення об'єкта оподаткування;
- г) зменшення суми податку, що підлягає сплаті в бюджет (податковий кредит);
- д) прискорена амортизація;
- е) формування фондів спеціального призначення?

5. Чи справедливим є таке ствердження: застосування інноваційного податкового кредиту (у вигляді зменшення суми податкових зобов'язань на повну суму понесених інноваційних витрат) еквівалентне прямому фінансуванню інновацій державою:

- а) так, справедливе;
- б) ні;
- в) справедливе тільки за умови цільового використання вивільнених коштів?

6. За допомогою прирістного інноваційного податкового кредиту вирішується завдання:

а) заохочення суб'єктів господарювання до здійснення витрат інноваційного характеру;

б) заохочення суб'єктів господарювання до постійного збільшення інноваційних витрат;

в) до посилення конкурентоспроможності.

7. Визначення кваліфікованих інноваційних витрат є обов'язковою умовою для застосування:

а) податкових канікул;

б) податкової знижки;

в) зниженої ставки податку на прибуток;

г) відстрочення терміну сплати податку;

д) податкового кредиту.

8. У межах циклічного підходу до обґрунтування природи кризи виділяють такі причини її виникнення:

а) тривале обмеження високих темпів зростання світової економіки;

б) підтримання негативних реальних процентних ставок у розвинутих країнах;

в) форсоване використання інноваційних фінансових інструментів, що супроводжувалося реалізацією політики перегулювання фінансових ринків;

г) правильні відповіді а, б, в;

д) правильні відповіді а, в;

е) правильні відповіді б, в.

9. Обґрунтування вибору між двома принципово різними способами стимулювання короткострокового підйому економіки за Т. Хаавельмо відбувається на підставі:

а) співвідношення між інвестиційним і податковим мультиплікаторами;

б) динаміки податкового навантаження;

в) частки тіньової економіки.

10. Проблема лагів (часових розривів), які виникають між початком зміни економічної кон'юнктури, застосуванням регулюючого впливу і моментом, коли цей вплив почне приносити результати, є основною для:

а) недискреційної податкової політики;

- б) дискреційної податкової політики;
- в) політики інтеграції по ЄС.

Література для самостійної роботи за темою 12

Основна: [1, с. 173 – 179; 2, с. 71 – 83; 6, с. 267 – 278; 11, с. 317 – 322]; додаткова: [10, с. 42 – 58; 14, с. 23 – 38].

Рекомендована література

Основна

1. Напрями реформування податкової політики України в контексті фіскальної децентралізації та розширення бази оподаткування : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Десятнюк, Л. П. Амбрик та ін.; за ред. А. І. Крисоватого, О. М. Десятнюк. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – 182 с.

2. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навч. посіб. / під ред. д-ра екон. наук, проф. Ю. Б. Іванова, д-ра екон. наук, проф. І. А. Майбурова. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2010. – 492 с.

3. Податкове регулювання соціального розвитку: світовий досвід та тенденції в Україні [Текст] : монографія / Ю. Б. Іванов, О. М. Тищенко, О. В. Грачов та ін. ; за заг. ред. Ю. Б. Іванова. – Харків: ФОП Александрова К. М.; ВД "ІНЖЕК", 2012. – 496 с.

4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI / Редакція від 01.03.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/2755-17>.

5. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування : монографія / за заг. ред. проф. Ю. Б. Іванова. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 448 с.

6. Соціальні аспекти податкової політики: монографія / Ю. Б. Іванов, О. М. Тищенко, О. В. Грачов та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Ю. Б. Іванова – Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. – 304 с.

Додаткова

7. Бюджетная поддержка и налоговое стимулирование национальной экономики Украины : монографія / [под. ред. Л. Л. Тарангул]. – Ирпень ; Киев : Феникс, 2012. – 532 с.

8. Давискіба К. В. Податкова культура і проблеми її формування в сучасних умовах [Електронний ресурс] / К. В. Давискіба, В. В. Карпова,

О. В. Ревенко // Інфраструктура ринку. – 2018. – № 19. – Режим доступу : <http://www.market-infr.od.ua/uk/19-2018>.

9. Налоговые льготы. Теория и практика применения : монографія / под ред. И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2014. – 487 с.

10. Налоговый менеджмент. Продвинутый курс : учебник для магистрантов, обучающихся по программам направления "Финансы и кредит" / под ред. И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова. / [Авт. кол.: И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова, В. В. Карпова, А. Е. Найдено, Е. В. Ревенко и др.]. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2014. – 559 с.

11. Ревенко Е. В. Особенности налоговой политики Украины в контексте цикличности развития экономики / Е. В. Ревенко, О. В. Костяная // Налоги и финансовое право. – № 4, 2012. – С. 317–323.

12. Ревенко О. В. Проблеми формування іміджу та соціальної відповідальності органів ДФС в Україні / О. В. Ревенко // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2018. – Вип. 1 (53), 2018. – 248 с. (С. 123–129).

13. Экономика налоговых реформ : монографія / [под ред. И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова, Л. Л. Тарангул]. – Київ : Алерта, 2013. – 426 с.

14. Юрій С. І. Сучасні тенденції розвитку європейського оподаткування та новітня парадигма податкової політики в Україні: монографія / С. І. Юрій, А. І. Крисоватий, Т. В. Кошук. – Тернопіль : ТНЕУ, 2010. – 292 с.

Інформаційні ресурси

15. Вісник. Офіційно про податки. Офіційне видання Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua>.

16. Ліга:Закон. Інформаційно-аналітична екосистема для бізнесу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ligazakon.net>.

17. Офіційний сайт ДФСУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua>.

Методичне забезпечення

18. Робоча програма навчальної дисципліни "Податкова політика" для студентів спеціальності 8.03050803 "Оподаткування" всіх форм навчання / уклад. Ю. Б. Іванов, К. В. Давискіба. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 72 с.

Зміст

Вступ.....	3
Методичні рекомендації до самостійної роботи.....	6
Змістовий модуль 1 Теоретико-методологічні основи податкової політики	6
Тема 1. Соціально-економічний зміст податкової політики.....	6
Тема 2. Наукова парадигма податкової політики	9
Тема 3. Інституціональне забезпечення формування та реалізації податкової політики.....	12
Тема 4. Напрями і форми реалізації податкової політики.....	18
Тема 5. Прагматика оподаткування та податкового регулювання в контексті ефективної податкової політики.....	20
Тема 6. Організація податкової роботи та адміністрування податків	24
Тема 7. Тенденції розвитку прямого оподаткування	26
Тема 8. Непряме оподаткування та його розвиток.....	29
Тема 9. Місцеве оподаткування і перспективи його реформування	32
Тема 10. Проблемні аспекти функціонування податкової політики	34
Тема 11. Перспективи уніфікації податкової політики в контексті глобалізаційних процесів	36
Тема 12. Стратегія податкового реформування і трансформація податкової політики.....	39
Рекомендована література.....	42
Основна	42
Додаткова.....	42
Інформаційні ресурси	43
Методичне забезпечення	43

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи студентів
спеціальності 071 "Облік і оподаткування"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Іванов** Юрій Борисович
Ревенко Олена Вікторівна

Відповідальний за видання *В. Ф. Тищенко*

Редактор *О. В. Анацька*

Коректор *О. В. Анацька*

План 2019 р. Поз. № 54 ЕВ. Обсяг 45 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*